

Η οργάνωση του χώρου στο συνεργατικό δημοτικό σχολείο

Δημήτρης Γερμανός
Καθηγητής ΑΠΘ

**Τα τελευταία χρόνια
το ελληνικό σχολείο βρίσκεται
σε μια αργή και γεμάτη
αμφιταλαντεύσεις μεταβατική περίοδο**

**Η πορεία αυτή επιταχύνθηκε με την
εισαγωγή νέων θεσμών που παρεμβαίνουν
ολιστικά στο εκπαιδευτικό περιβάλλον:**

- Το Ολοήμερο Σχολείο
- Τα Διαθεματικά Προγράμματα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ)
- Τα προγράμματα της Ευέλικτης Ζώνης

Για να εφαρμοσθούν, οι θεσμοί αυτοί
απαιτούν καινοτομίες
στην εκπαιδευτική διαδικασία:

-
- Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης, που καταργούν το φορμαλιστικό βερμπαλισμό του «παραδοσιακού σχολείου»
  - Ομαδοκεντρικά σχήματα λειτουργίας της τάξης, που αντιμάχονται τον ατομικό ανταγωνισμό

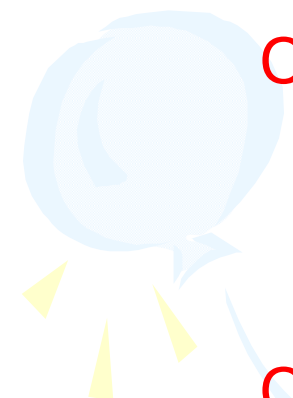
→ → →

- Συνάρτηση του μαθήματος τόσο με νέα γνωστικά αντικείμενα, όσο και με τις καθημερινές εμπειρίες των παιδιών, αποδεσμεύοντάς την εκπαιδευτική διαδικασία από αφηρημένα λογικά σχήματα
- Προώθηση της κριτικής σκέψης, του διαλόγου, της συνεργασίας στην τάξη, που καταπολεμούν την παθητική συμπεριφορά του μαθητή

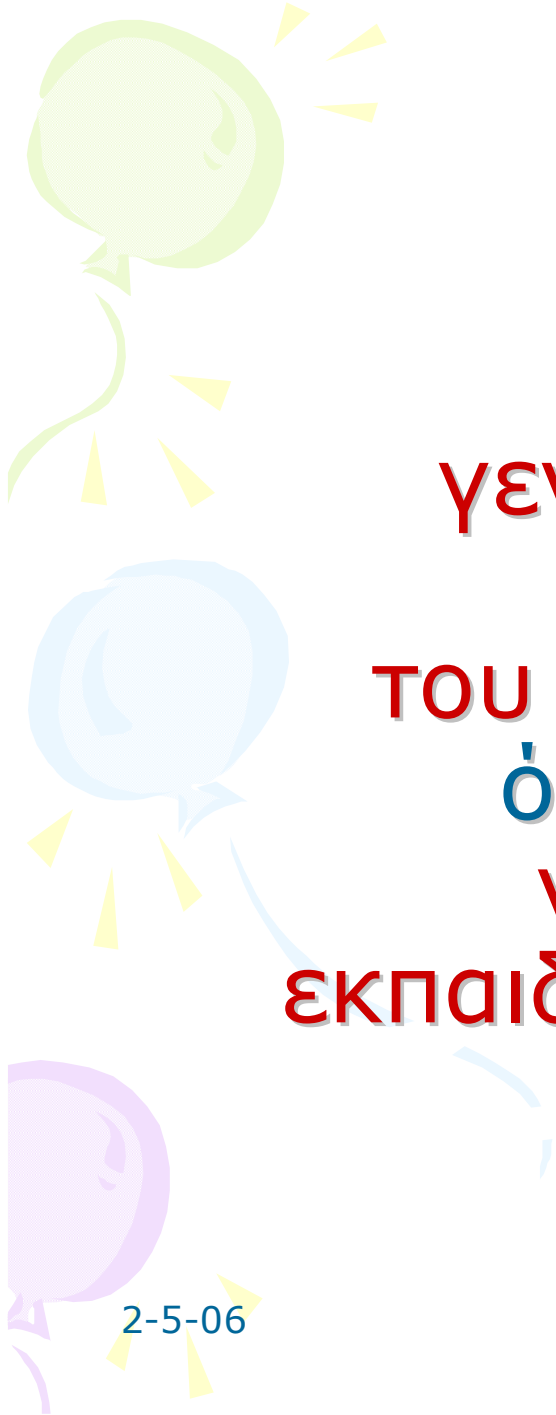

Στο πλαίσιο αυτό,
αλλάζει η ποιότητα των **ρόλων**
του μαθητή και του
εκπαιδευτικού :

Ο μαθητής αποκτά ενεργητικό ρόλο,
που βασίζεται στην εκπαιδευτική
αλληλεπίδραση την πρωτοβουλία και τη
δημιουργικότητά του

Ο εκπαιδευτικός μετατρέπεται σε συνερευνητή
των παιδιών και συντονιστή της λειτουργίας
της τάξης,
εγκαταλείποντας το δασκαλοκεντρικό του
ρόλο.

Ωστόσο,
γεννάται το ερώτημα:
Μπορεί ο χώρος
του ελληνικού σχολείου,
όπως είναι σήμερα,
να δεχθεί τις νέες
εκπαιδευτικές κατευθύνσεις;

Τα χαρακτηριστικά του χώρου στο παραδοσιακό Δημοτικό σχολείο

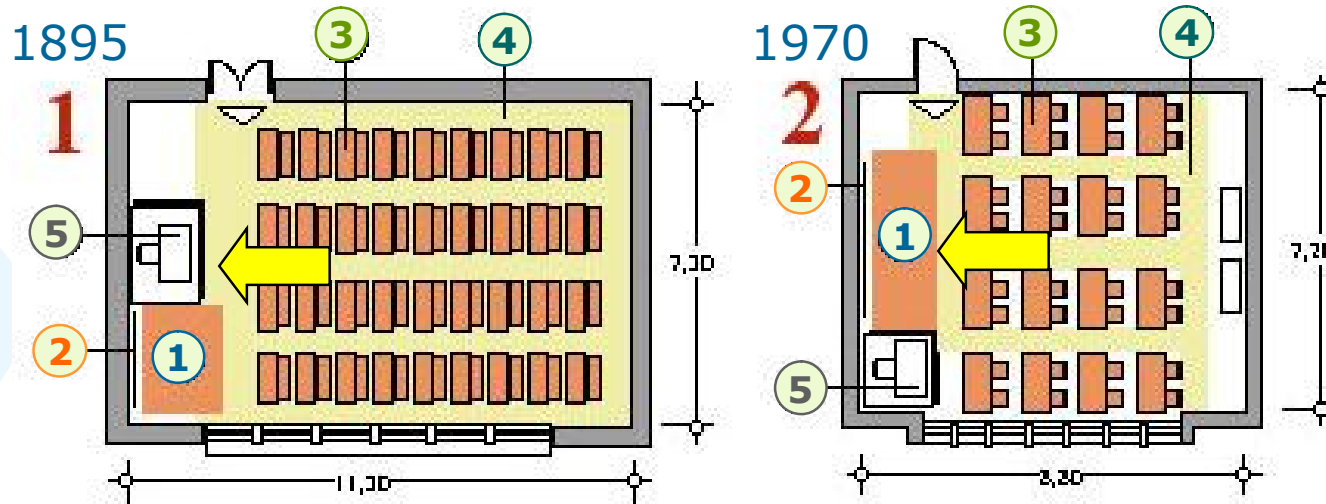

2-5-06

Όπως έδειξε η έρευνα,
τα χαρακτηριστικά του χώρου
στο σημερινό Δημοτικό σχολείο
εμφανίσθηκαν στα τέλη
του **19^{ου}** αιώνα
και **διατηρούνται** ουσιαστικά
ανέπαφα μέχρι **σήμερα...**

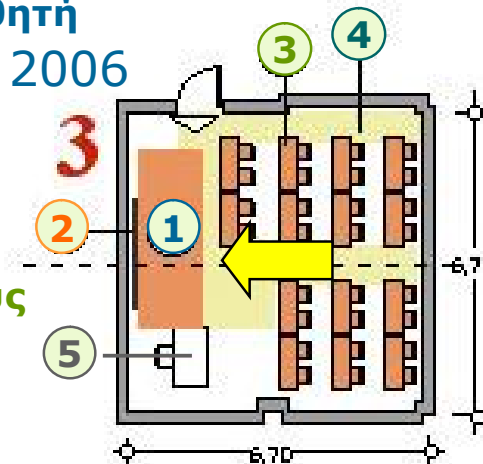
**Ομοιότητες παρατηρούνται
από το 1895 μέχρι σήμερα
στα βασικά χαρακτηριστικά του χώρου
της αίθουσας διδασκαλίας :**

1: Περιοχή εξέτασης του μαθητή

2: Θέση του πίνακα

**3: Περιοχή των μαθητών
και διάταξη των θρανίων τους**

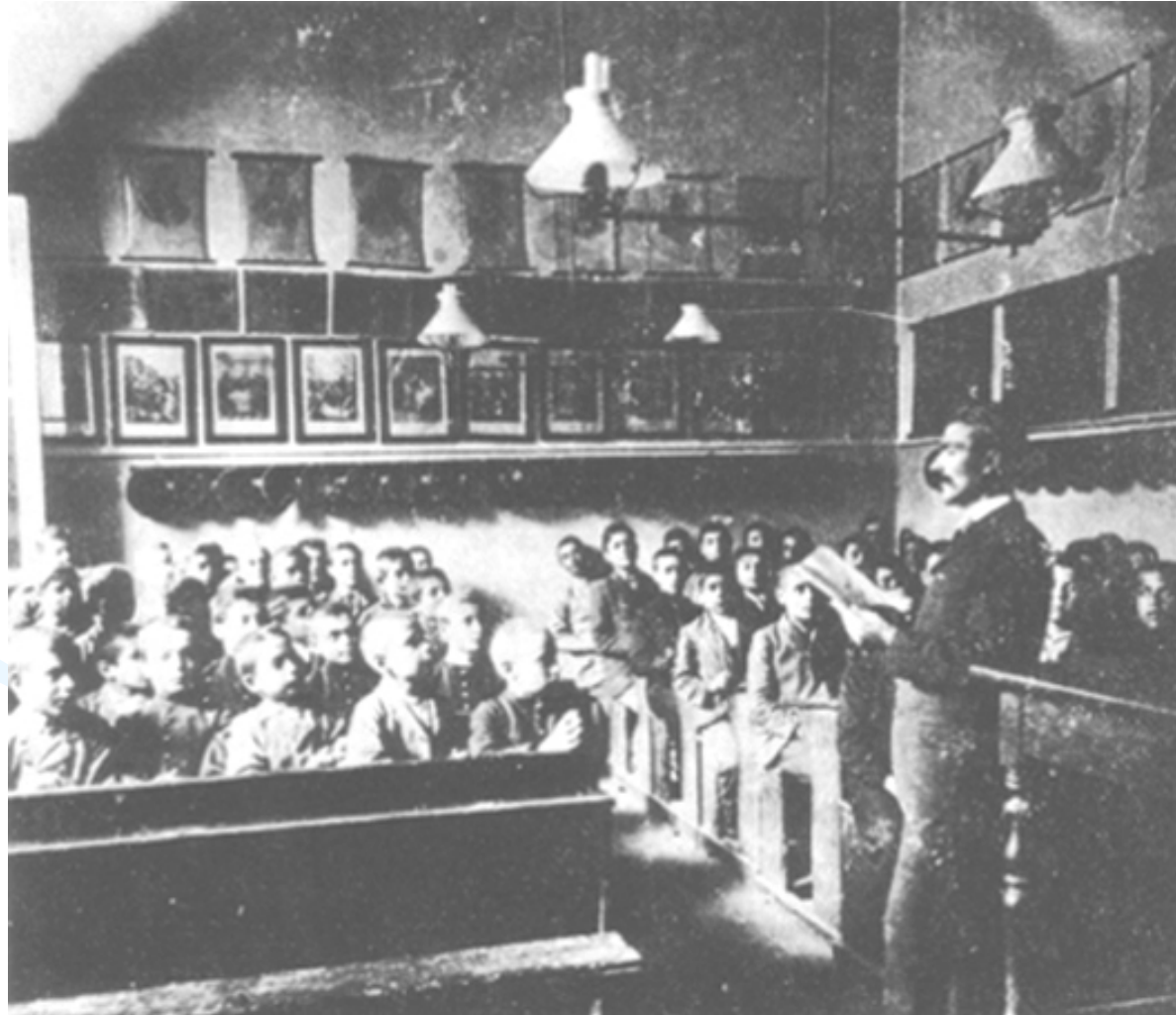
4: Διάδρομοι κυκλοφορίας

5: Θέση του εκπαιδευτικού

**← Προσανατολισμός
των θρανίων**

2-5-06

Ομοιότητες ...
Τάξη στα τέλη του 19ου αιώνα

2-5-06

Ομοιότητες ...

Τάξη στις αρχές του 20ου αιώνα (1903)

2-5-06

Ομοιότητες ...
Τάξη στη δεκαετία του '70

2-5-06

Ομοιότητες ...
Τάξη του 1998

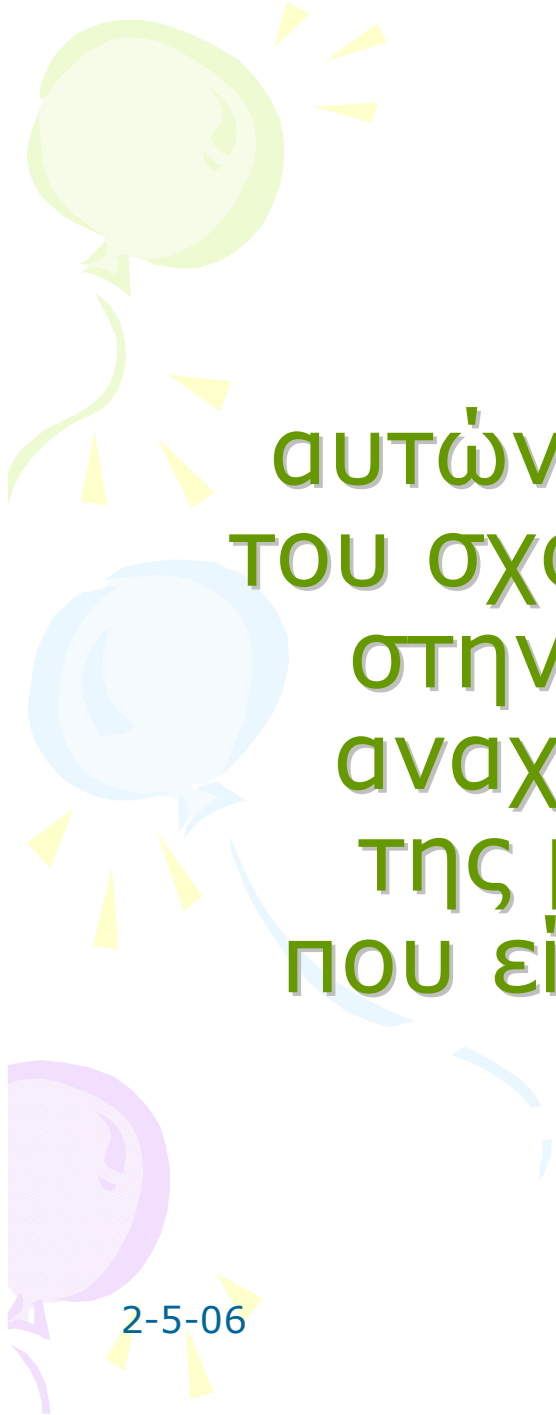

2-5-06

Ομοιότητες ...
Σημερινή τάξη (2006)

2-5-06

Η διατήρηση
αυτών των όμοιων στοιχείων
του σχολικού χώρου οφείλεται
στην επιβίωση ορισμένων
αναχρονιστικών στοιχείων
της μεθόδου διδασκαλίας
που είναι όμοια από το 1880

Δεν άλλαξαν ουσιαστικά:

- ο τρόπος διδασκαλίας
(μετωπικός, ατομική εργασία)
- ο ρόλος του μαθητή
(εκτελεστής οδηγιών, χωρίς πρωτοβουλίες)
- ο ρόλος του εκπαιδευτικού
(καθοδηγητικός)

Ουσιαστικά,
δεν άλλαξε ο τρόπος
λειτουργίας της τάξης...

2-5-06

Βασικά χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο συνεργατικό σχολείο

2-5-06

**Στη συνεργατική τάξη
οι πρακτικές μετάδοσης της γνώσης είναι
ριζικά διαφορετικές
από τη δασκαλοκεντρική τάξη**

**Ο τρόπος εργασίας των μαθητών είναι τόσο
ατομικός, όσο και ομαδικός**

**➔ Η συνεργασία είναι το κλειδί
λειτουργίας της τάξης. Ακόμα και η
ατομική εργασία αποτελεί μια φάση
της συνεργασίας**

**Η επικοινωνία μεταξύ των μαθητών είναι
συνεχής και δυναμική**

**➔ Ο διάλογος είναι η βασική μορφή
επικοινωνίας**

Οι μορφές εργασίας και επικοινωνίας που καταγράφηκαν από έρευνες σε συνεργατικές τάξεις

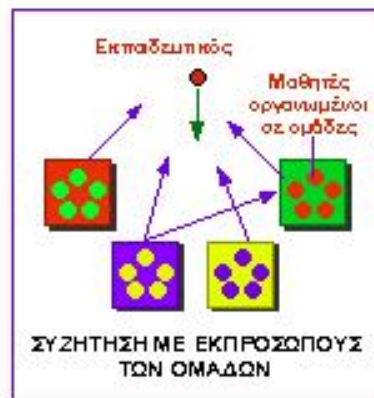
α) "ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΟ" ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
(ο εκπαιδευτικός σε ρόλο συντονιστή-εμπνευστή)

1
Συνεργασία

2
Διάλογος

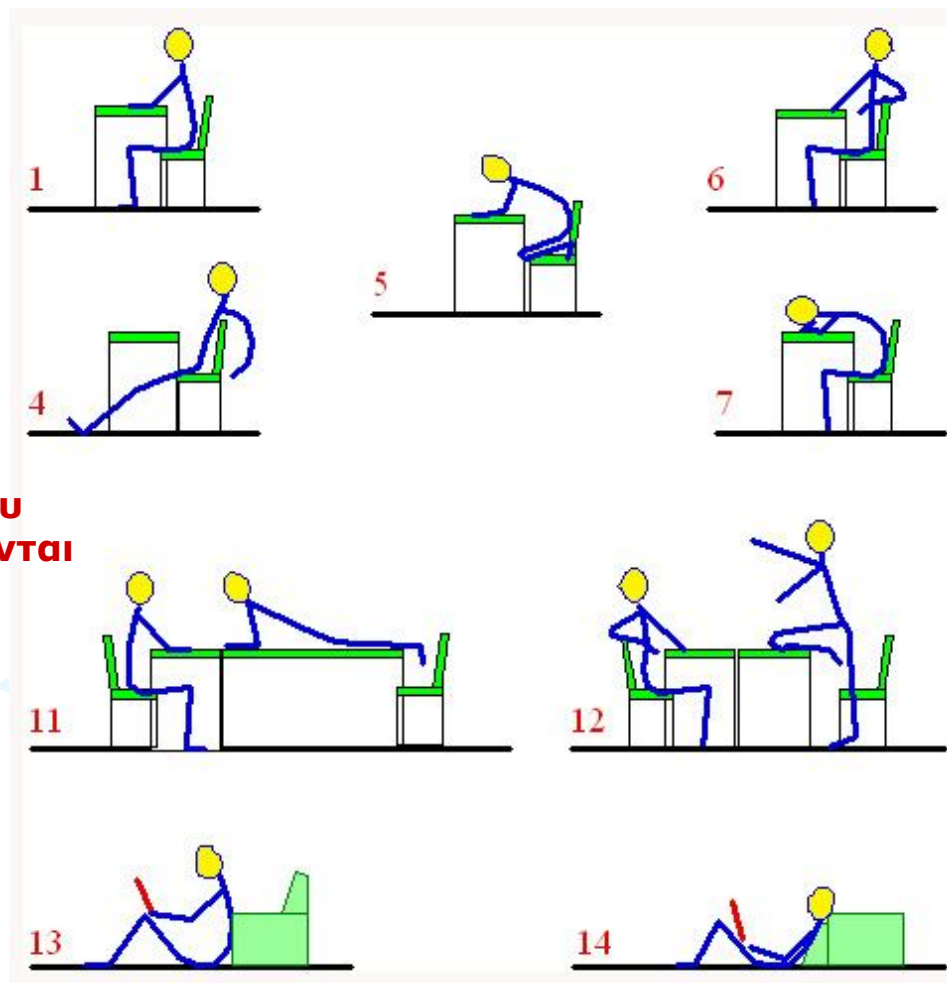
β) ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΟΜΑΔΩΝ
(ο εκπαιδευτικός σε ρόλο συντονιστή-εμπνευστή)

2-5-06

20

Η σχέση παιδιού-χώρου αλλάζει για να ευνοείται η ανάπτυξη αλληλεπίδρασης και ενεργητικής συμμετοχής στην τάξη (καταγραφή θέσεων του σώματος από έρευνα σε 15 τάξεις-1997)

Όλες οι θέσεις του σώματος θεωρούνται αποδεκτές

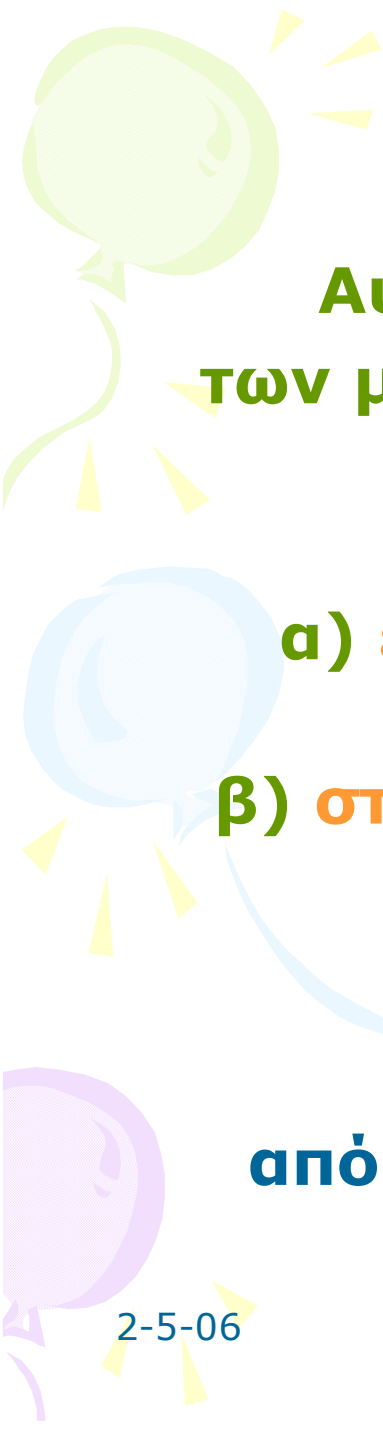
Μόνο η No 1 ήταν αποδεκτή στη δασκαλοκεντρική τάξη

**Έτσι, η λειτουργία
της συνεργατικής τάξης
στηρίζεται στο ότι:**

- **Μαθητές και εκπαιδευτικοί
υιοθετούν πολλές, διαφορετικές
μεταξύ τους μορφές συμπεριφοράς
και πρακτικών**

**Οι μορφές αυτές προωθούν την
εκπαιδευτική αλληλεπίδραση, την
πρωτοβουλία και την ενεργητική
συμμετοχή του μαθητή στην τάξη**

**Αυτή η πολυμορφία και η ελευθερία
των μορφών συμπεριφοράς και πρακτικών
στη συνεργατική τάξη**

συνδέεται με το σχολικό χώρο:

**α) εκφράζεται και με την διαρρύθμιση
του χώρου και**

**β) στηρίζεται στον τρόπο χρησιμοποίησης
του χώρου...**

**Η εικόνα του χώρου είναι
τελείως διαφορετική
από εκείνη της δασκαλοκεντρικής τάξης**

Απαιτείται, λοιπόν,
ένας ανασχεδιασμός
του σχολικού χώρου,

με παιδαγωγικά, ψυχοκοινωνικά και
αρχιτεκτονικά κριτήρια

Ο χώρος της συνεργατικής τάξης αναπτύσσεται σε 4 επίπεδα:

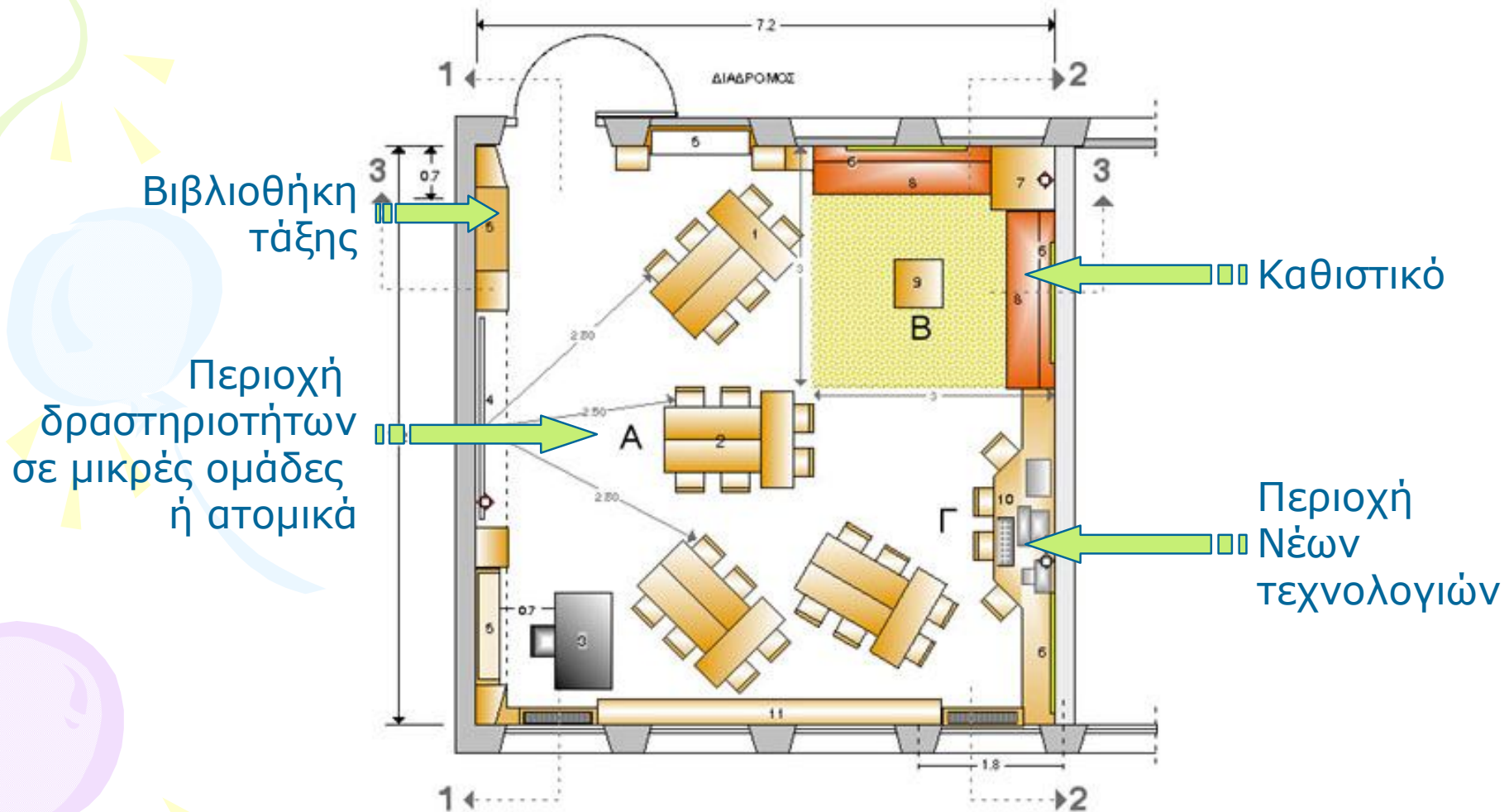
1. Διαμορφώνεται σε περιοχές,...

...ώστε να εξυπηρετεί πολλαπλά επίπεδα συνεργασίας και τρόπους πρόσβασης στη γνώση

Οργάνωση της τάξης σε περιοχές

(8ο Δημοτικό Σχολείο Νεάπολης-2003)

2-5-06

Οργάνωση της τάξης σε περιοχές

(Δημοτικό Σχολείο Πομού-Κύπρος, 1999, ΠΡΙΝ την παρέμβαση)

2-5-06

Οργάνωση της τάξης σε περιοχές

(Δημοτικό Σχολείο Πομού, 1999, ΜΕΤΑ την παρέμβαση)

2-5-06

Η οργάνωση της τάξης σε περιοχές

(Δημοτικό Σχολείο-Πομός Κύπρου, 1999, ΠΡΙΝ από την παρέμβαση)

2-5-06

Η οργάνωση της τάξης σε περιοχές

(Δημοτικό Σχολείο-Πομός Κύπρου, 1999, ΜΕΤΑ από την παρέμβαση)

2-5-06

30

Οργάνωση της τάξης σε περιοχές: Το καθιστικό

(2ο Δημοτικό Σχολείο Περαιάς, 1998, ΠΡΙΝ την παρέμβαση)

2-5-06

Οργάνωση της τάξης σε περιοχές: Το καθιστικό

(2ο Δημοτικό Σχολείο Περαιάς, 1998, ΜΕΤΑ την παρέμβαση)

2-5-06

32

Οργάνωση της τάξης σε περιοχές: Βιβλιοθήκη (2ο Δημοτικό Σχολείο Περαιάς, 1998, ΜΕΤΑ την παρέμβαση)

2-5-06

Οργάνωση της τάξης σε περιοχές: Βιβλιοθήκη (2ο Δημοτικό Σχολείο Περαιάς – 1998)

2-5-06

34

Ο χώρος της συνεργατικής τάξης αναπτύσσεται σε 4 επίπεδα:

2. Διαμορφώνεται ευέλικτα,...

... για να προσφέρει τη δυνατότητα πολλαπλών διατάξεων, που θα διευκολύνουν διαφορετικές μορφές διδασκαλίας και μάθησης.

Ευελιξία χώρου στην τάξη/1

(Γυμνάσιο Μετεώρων Θεσσαλονίκης, 1998, ΠΡΙΝ την παρέμβαση)

2-5-(

Ευελιξία χώρου στην τάξη/1

(Γυμνάσιο Μετεώρων Θεσσαλονίκης, 1998, ΜΕΤΑ την παρέμβαση)

Ευελιξία χώρου στην τάξη/2

(Γυμνάσιο Μετεώρων Θεσσαλονίκης, 1998, ΜΕΤΑ την παρέμβαση)

Ευελιξία χώρου στην τάξη/3

(Γυμνάσιο Μετεώρων Θεσσαλονίκης , 1998, ΜΕΤΑ την παρέμβαση)

Ο χώρος της συνεργατικής τάξης αναπτύσσεται σε 4 επίπεδα:

3. Δημιουργείται

**«οικεία
ατμόσφαιρα»**

στο χώρο,...

...ώστε να διαμορφωθεί ένα θετικό ψυχολογικό-παιδαγωγικό κλίμα στην τάξη, που συμβάλλει στη δημιουργική ένταξη του παιδιού στο σχολείο

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στην τάξη

(1ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς, 2004, ΠΡΙΝ την παρέμβαση)

2-5-06

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στην τάξη

(1ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς, 2004, ΠΡΙΝ την παρέμβαση)

2-5-06

42

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στην τάξη

(Δημοτικό Σχολείο Χρυσαιγής Λαγκαδά, 1998, ΠΡΙΝ την παρέμβαση)

2-5-06

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στην τάξη

(Δημοτικό Σχολείο Χρυσαιγής Λαγκαδά, 1998, ΜΕΤΑ την παρέμβαση)

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στο σχολείο

(21ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, 2003, ΠΡΙΝ από τις παρεμβάσεις)

2-5-06

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στο σχολείο (21ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, 2003, ΜΕΤΑ από τις παρεμβάσεις)

2-5-06

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στο σχολείο Γυμναστήριο

(21ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, 2003, ΠΡΙΝ από τις παρεμβάσεις)

2-5-0

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στο σχολείο
«Πολυαίθουσα» Λεονάρντο ντα Βίντσι
(21ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, 2003, ΜΕΤΑ από τις παρεμβάσεις)

2-5-0

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στο σχολείο Χώρος ασκήσεων (;)

(21ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, 2003, ΠΡΙΝ από τις παρεμβάσεις)

2-5-0

Δημιουργία «οικείας ατμόσφαιρας» στο σχολείο
Σχολικός κινηματογράφος «Τσάρλι Τσάπλιν»
(21ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης, 2003, ΜΕΤΑ από τις παρεμβάσεις)

2-5-06

Ο χώρος της συνεργατικής τάξης αναπτύσσεται σε 4 επίπεδα:

4. Δημιουργούνται
χώροι για το
άτομο και την
ομάδα,...

...ώστε να υπάρξουν
οι προϋποθέσεις
χώρου για την
εφαρμογή
συνεργατικών
μορφών
δραστηριοποίησης
του παιδιού

Χώρος για την ομάδα/1

(Δημοτικό Σχολείο Χρυσαιγής Λαγκαδά, 1998)

2-5-0

Χώρος για την ομάδα/2

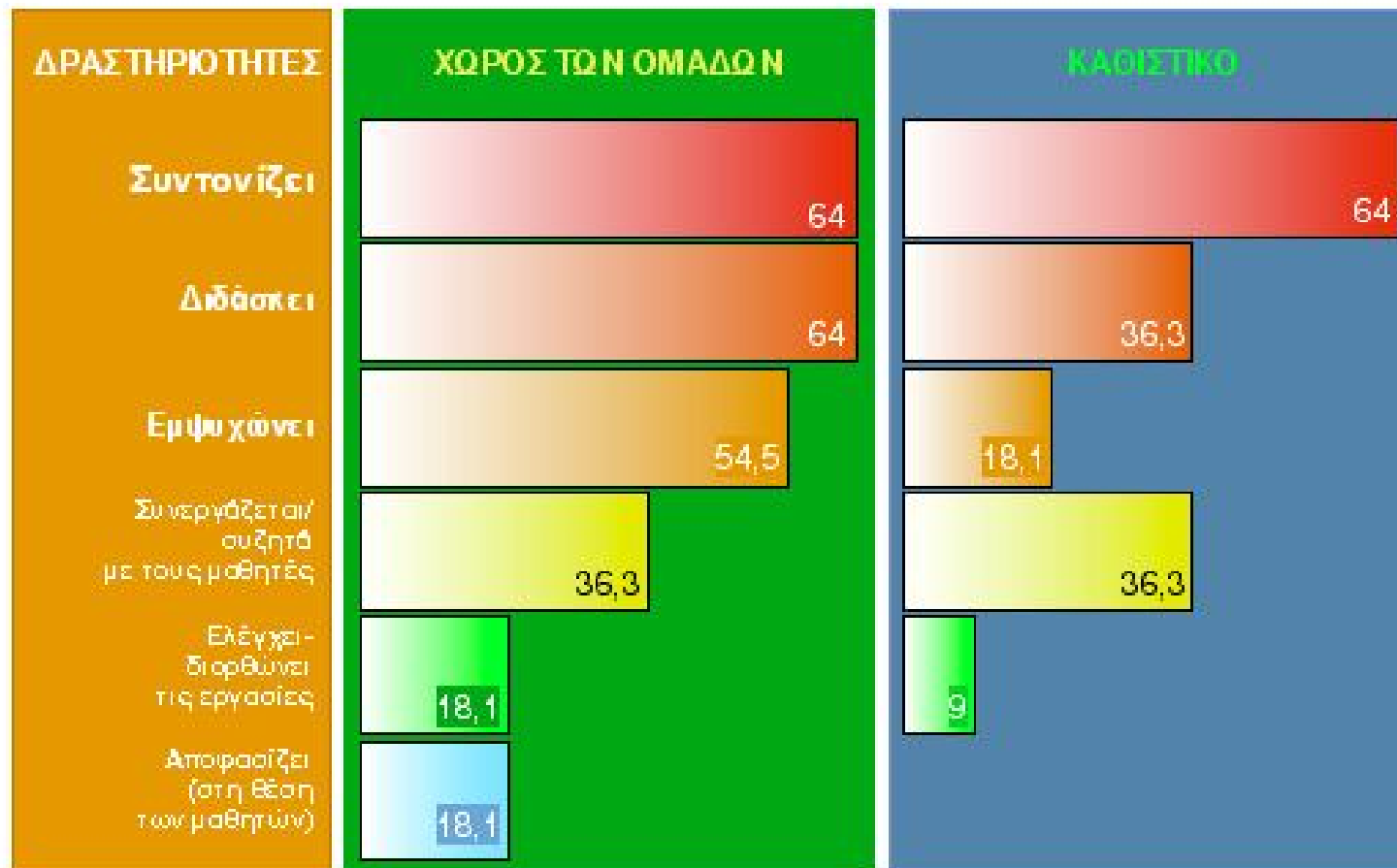
(2ο Δημοτικό Σχολείο Περαιάς, 1998)

2-5-06

Αλλαγή του «παιδαγωγικού τοπίου» της τάξης

(Έρευνες σε Δημοτικά Σχολεία, 1999-2005)

Κυρίαρχες δραστηριότητες του εκπαιδευτικού την ώρα του μαθήματος, στις συνεργατικές τάξεις

Η αξιολόγηση των παρεμβάσεων αυτών σε 55 σχολεία στην Ελλάδα και την Κύπρο έδειξε:

1. Βελτίωση της επίδοσης των παιδιών στα μαθήματά τους
2. Βελτίωση της σχολικής τους ένταξης
3. Δημιουργία στενότερων σχέσεων μεταξύ
  - Των παιδιών
  - Των μαθητών και του εκπαιδευτικού
  - Του σχολείου και της οικογένειας
  - Του σχολείου και της τοπικής κοινωνίας